

Мери Мерси.

ЯК ФАРМЕР МОЖЕ ДІСТАТИ ВЕСЬ  
ПЛІД СВОЄЇ ПРАЦІ.

(Продовжене).

## ЗЕМЛЯ І МОНОПОЛІ.

Карл Маркс обговорює земельне питання дуже обширно і, ми сподіємось, кожний читач отсеї книжочки найшов би дуже підбадьоруючі думки в його творчості. Однак ми стараємось дати лише нарис того процесу, котрим фармер є визискуваний і показати як соціалізм є остаточно його одинокою надією, бо він означає колективну власність засобів продукції і дистрибуції.

Коли ви зрозумієте Марксову економічну науку, то ви зможете представити собі якийсь безпомічний є поодиноким дрібним фармер і як щораз більше він буде безпомічний та експлуатованим в будучині. Ви зрозумієте як марини і даремними мусять бути всякі реформи супроти суспільної системи основаної на приватній власності засобів продукції і дистрибуції.

Ціна землі установлюється після ренти, який она приносить.

Оброблена земля має вартість в продукції до колючої праці вложеної в неї. Неочищена і необроблена земля, тому, що в неї не вложено жадної праці, не має дійсної вимірної вартості. Се є монополія, або лише приватна на власність, що дає власникові спроби ставити на неї ціну.

Зелізниці завдяки своєму монопольному характеру, можуть дуже часто продавати послуги своїх робітників, зарібників понад її вартість. Майже всі монополії можуть продавати товари понад їхню вартість.

Сі "високі ціни" не дуже дотикають зарібників робітників бо їхня плата означає їх головний коштом життя. Нанимателі мусять платити своїм робітникам стільки, щоб они могли удержати ся, бо інакше, слідуючого тижня або слідуючого місяця не буде мати робітників.

Але фармер, котрий продає найбільше своїх продуктів купуючи монополію, підлягає монополю в цінах. Річ яка він продає представляють багато праці, а річ котру він купує представляють менше її менше праці.

Если в вашій околиці є лише один збіжжєвий елевейтор і ви є змушені до нього продавати, або в ньому складати своє збіжжє, монополюний характер елевейтора може приневолювати вас продавати збіжжє по низькій ціні, або платити виступу рату за склад, чим ви платили, коли там було п'ять незалежних елевейторів.

Де склад збіжжя або бавовни, або всякого иншого товару є колючий для переходування того товару, робітники сповнюючи колючу роботу в елевейторах додають вартість до тої бавовни або збіжжя. Они роблять зложене збіжжє більше вартісним. Робітники в елевейторах, так як і всі зарібні робітники, дістають лише стільки, щоб вижити. Власнітелі ховають решту в свою кишеню.

Соціалісти сказали б, що робітники в елевейторах повинні діставати вартість їхньої потрібної і хосенної праці, котра рівнається всякій иншій колючій праці сповнюваній чоловіками і жінчинами.

Ми казали, що продукт одного чоловіка може бути вартісний від продукту другого чоловіка. Було се з продуктом: вправленого, досвідченого робітника і продуктом не-

вправленого або недосвідченого робітника. Але уліпшене машинерію усуває ту різницю все більше і більше і скорше і скорше кожної днини.

Гляньте на Європу і на війну для приміру. Там нагло забрано около двадцять процент найбільше вправленого населення Франції і Німеччини із промислової сфери і кинено в війну та до виробу воєнної амуніції.

Слабші чоловіки, хлопці, жінчини, невправлені люди майже всі були змушені взяти ся за кормлене, одягане, заосмотроване помещиками — фактично за руководство цілими народами. Сего они не могли були зробити двадцять літ тому назад. В тих часах ми мали простіші знаряддя. Вправа і зручність були в руках і умі робітника. Тепер же вправа є вложена в машину, котрою може майже кожний орудувати так само як і вправлений робітник.

Від початку війни деякі вправлені робітники в Англії нарікали на те, що порозмішували в фабриках недосвідчені молоді хлопці і дівчата та слабші жінки позанимали місця на котрих попередню працювали досвідчені, вправлені робітники. І невправлені робітники держать свої занятя бо тяжка праця, справна робота є виконувана машиною.

Фабриканти ніякі тільки й говорять про виріб машин, що називається по англійськи "fool-proof". Они виробляють їх так, що ними може орудувати хтонебудь.

Шкло видуває ся нині автоматично, паї роблять ся машинерією (шістьдесят на мінуту), тайп (друкарські черенки) топять ся, формує ся, складає ся, степмлі сортує ся і вкладає ся назад до лачок, уживане форми перетоплює ся — все при помочи машинерії. Щораз то більше всяка робота стає простою роботою і йде до того, що буде лише колючою колючою роботою. А всяка колюча робота заслугоє на однакове винагороджене.

Робітники, котрі йдуть копати великі рови для осушування мочарів і приготування їх як здорових місць для людських осад, виконують працю, котра є так же само цінна як і праця лікаря, котрий приходить і лічить фармера, закоруваного на тифову горячку, тому, що він жє не на осушений і недренований землі. Один корисний рід роботи є так же само цінний як і всякий другий.

Карл Маркс пояснює дуже виразно, як звичайний нанимателі зарібних робітників може платити їм \$2.00 денної платні за котру они можуть продукувати товарів представляючих вісім годин праці, або, скажім, \$8.00. Після додання кошту сирого матеріалу і продажі тих товарів гуртовому торговцю, котрий знова продає їх дрібним торговцям, ті товари можуть бути продані колючимтовом за їхню вартість і всі ті різні нанимателі, через руки котрих ті продукти переходили, все таки дістають приблизно пересічну рату зиску.

Але на всякому полю, де група людей має монополію на певні природні жєрела, такі як копалині вугля, нафти, жєрела, або на залізниці, монополісти завдяки тому монополю, часто продають товари випродуковані їхніми зарібними робітниками, або продають послугу своїх зарібних робітників — повисше вартості. Коли приватна власність тих колючих засобів продукції і дистрибуції буде знесена, продукуючі робітники ідучи мінати (або продавати і купувати) товари, зможуть домогати ся вартості за вартість.

(В слідуючій числі буде напечатаний новий розділ п. н. "Вас знова рабують".)

## З ЧИМ СОЦІАЛІСТИ ІДУТЬ НА СЕЛО?

## 3. Чи інтереси аграріїв і селянства є такі самі?

"Кумі весіле — а курці смерть" — каже наша народна пословиця. Хоч аграрії старіють ся вмовити в нас, що ви теж є аграрії, то коли ви добре застановили ся та зрозуміли правду, то побачили б, що те, що для аграріїв є добре, для вас є зле. Пригляньте ся з чим є добре аграріям.

Аграрієви є добре, як він має багато землі. Тут вже не числить ся на поодинокі морги, та вже що найменше на десятки моргів. Подумайте тільки:

1) У східній Галичині є у сїх хлопів 4.109.358 душ се є понад 820.000 хлопських родин (в тім піся проф. Томашицького є около 300.000 душ дійсних Поляків).

2) Всіх обшарників є у східній Галичині около 1.800 родин се є около 9.000 душ.

3) Східна Галичина займає простору 5,520.335 гектарів (надто місто Львів 3.200 гектарів). З того на двірські обшари припадає 2,089.853 гектарів се є дві п'яті землі.

На рустикальній (селянській) землі (враз з громадськими, школьними, церковними і приходськими) випадає 3,440.470 гектарів.

(З тої рустикальної землі є в руках обшарників около 46.000 гектарів).

4) На одного обшарника випадає землі 320 разів більше, як на одного хлопа.

5) Господарств, які мають менше як один морг було в р. 1902 у східній Галичині 42.701 (отже поверх 210.000 душ). Тепер по 18 літах є розумієть ся через події, роздріблене значно більше!

6) Цілковитих пролетарів (халупників, які зовсім не мають землі) є у східній Галичині поверх 30.000 родин се є поверх 150.000 душ.

7) Голодних земель се є зовсім безземельних і малоземельних, які не можуть вижити зі свого кусника ґрунту у східній Галичині 42.646 родин — около 500.000 родин т. є, поверх 2,500.000 душ.

Чи ї ї мали би бути "аграріями"?

Селянин любить свою землю, бо він з діла прадила зросив її своїм кровавим потом.

том, віддав її усю свою силу, звязав з нею своє жєте. Та сїї землі в нього страшно мало, бо що кращі кусні захопили в свої руки аграрії. І тому між селянином а аграрієм йде вічна боротьба о землю.

Тай не тільки те. Селянин працює на своїй землиці сам. Аграрій наймає робітників. Кожний, хто мусить наймати робітників до роботи хоче, щоб заробітна плата була як найменша, бо тоді більше прийде в його кишеню. І тому йде вічна боротьба між всякого рода роботодавцями а робітниками за умовини праці, а в першій мірі за час праці і за плату.

Хто йде на панський лан працювати? Селянин, коли він мав своєю землі досить, то він працював би на своїй землі а на панське ї не глянув би; але в нього землі мало, не вистарчає на прожиток і він мусить іти на панське та працювати на пана.

Аграрії хотіли би отже, щоб робітникам платили ся дешево та за те, щоб плід іи землі продавало ся дорого, Сел зовсім зрозуміле, бо тоді їхні прибутки будуть більші.

Але як підносять ся ціни на різні витвори, то так само і всікі інші витвори дорожють. Аграрії не потребуєть числитися із такою звичкою, бо їхні робітники заробили для них досить грошей. Не те для селянина. Він не має на продаж багато. Він витворює в першій мірі для свого житку, а доперва надвижку продає, щоб купити иншу потребу, якої сам не зробить.

Та що йому з того, що він дістає більше грошей, коли за все мусить дорого заплатити. Є високі ціни на худобу — то треба дорого заплатити за ремінь на чоботи. Селянин ховає худобу на свою потребу — в рідких случаях він її продає. А не дай Боже, як така живителька цілої родини згине, то докупити ся потім тяжко.

Селянинов треба ліса, щоб було з чого хату поставити та затопити в печі. Обшарник-аграрій ліс замінкає, бо чим трішнійше о дерево, тим ціни підскакують в гору.

А вже про те, яку політику вели аграрії, напишемо в слідуючому числі.

Б-н ("Земля і Воля").

## НАРИСИ.

## Україні.

Питане. — Що ви скажете про населення України?

Відповідь. — Україну населюють тепер головним чином українці. Кажуть, що вони зроблені "по образу і подобию Божію", але се неправда. Бог, як я бачив на малюнок, має трикутне лице, одно око, ні одного носа, без рота й без вух. Українці ж — кождий на двох ногах (правда, після війни появилось багато людей без одної, а то й без обох ніг та рук), з двома очима, з носом (знов не завжди), з ротом, з вухами. Одягають ся вони в якісь радюги, шиють собі одєжу з мішків, живуть у хатах під содомляною стріхою. В деяких частинах краю люди живуть по землянках та по лісах.

П. — Чому така різниця, що одні в хатах, а другі по лісах та землянках?

В. — Се залежить від степені культури одних і других. Вітер Війни, правда, примушив, деяких жити у землянках, бо попалив та порозмітав на всі боки їх хати. Але инші то є некультурні. Большевіцький, Польський та Чорносо-тенно-московський вітри як почали надувати кождий свою влободу, то люди (звісно темнота) взяли і порозбігались по лісах.

П. — Чим займалось, займаєть ся і буде займатись населення України?

В. — Раніше се населення о-рало, сіяло, жало, молотило, продавало і вторговані гроші віддавало в казну, бо треба було царю мати за що прожити.

І Т.

ти з його численною ріднею. Само населення за зароблені гроші теж мало змогу облизуватись і зітхати до Господа Бога. Потім, як розпочав дмухати Вітер Війни, населення розпочало воювати. І з того часу воно, та воно. Як не з чортом, то з бісом.

Деякі люди занялись політичними ґешефтами, при помочи котрих воли мають поки що забезпеченням своє істноване.

Богато (для такої молододі держави, як Україна) людей пошилися у дипломати, а ще більше їх, цпапнувши народні гроші, повитікували за границю.

П. — Як же се так — повитікували?

В. — А просто: придивити ся де гроші лежать, цапне їх і поминай як звали.

П. — А шож суд? Таже не вік вони будуть за границею з народними грішми?

В. — Суд?.. Суд їх оправдає. О, то хитрий народ! Вони не дарма звуть ся дипломатами. Коли прийде діло до суда тоді вони зараз почнуть різні темні слова посылати з рота і вижде, що не він гроші цапнув, а гроші його цапнували та ще й зарізати хотіли.

Вони злодійство називають якимсь благородним словом, так що ніколи ї не подумаєш, що то є злодійство. Навпаки — майже патріотичний вчинок.

П. — Шож ті злодії роблять за границею?

В. — Перш усього радють, що втікали з так любимої нині Батьківщини України. По-

тім нишпорять де би ще більше заробити. Між радощами і нишпоренням лижуть руки заграничним паням і панам. Панами, правда, менше, за те більше їм кланяють ся, щоб они могли мужика до рук прибрати.

П. — Яка на Україні сталась подія отсе недавно?

В. — Торги.

П. — Хтож і що там торгував?